

MEŞRUTİYET MATBUATI

(1324 - 1325) III*

Haz. Ali Birinci

99. *Haber*: Sarraf Abdülvahab Bey, İstanbul, Tr. musavver, günde iki defa.
100. *Haber Anası*: Çizmelizâde Mehmed Tefvik, Trabzon, günlük. Trabzon'un eski belediye başkanlarından M.T. Yunus-oğlu tarafından çıkarılan gazete haftada bir Perşembe günleri çıkarılmıştır. 7. sayı 12 Mart 1325 tarihli olduğuna göre ilk sayısı 29 Kânun-ı Süni 1324 (11 Şubat 1909) tarihinde neşredilmiş olsa gerektir. Bu listede adı geçtiğine göre resmi ruhsat alınmadan çıkarıldığı haberinin yanlışlığı ortaya çıkmaktadır. (geniş bilgi için: Albayrak, *age.*, s. 56-58).
101. *Haberci*: İzmir'de Kohen Mektebi Müdürü İsale Kohen Efendi, Aydın, Tr. musavver, günlük.
102. *Hacıvad*: *Hanımlara Mahsus Gazete* sahib-i imtiyazı Mehmed Tahir Bey, İstanbul, Tr. musavver, günlük. Sahib-i imtiyazı Hakkı olarak çıkan gazetesinin (I. s. 128; II. s. 85; Özege, s. 513) senelik aboneliği 65, altı aylık 35, ecnebler için 80 kuruş ise de iki sayı çıkmıştır (R.M.M.X, 1908, s. 330).
103. *Hacıyatmaz*: *Edeb ya Hû* gazetesi Başmuharrii, Eşref Efendi, Aydın, günlük.
104. *Hadika-i Malûmat*: Şehremaret Muhasebe Kalemî ketebesinden ve teba-ı Osmaniyeden İbrahim Halil Efendi, *Der-saadet*, Tr. mizah, şimdilik haftada bir, ileride günlük.
105. *Hakem*: Konya'da mukim Müflüzâde Ahmed Tefvik, Konya, Tr. haftada iki defa. II. meşrutiyet devrinde Konya'da, 23 Ocak 1909 - 18 Ağustos 1910 tarihleri arasında 133 sayı basılan mühim gazetelerden biridir. A. Tefvik, sonradan 3. devre Konya mebusu seçilmiştir (Önder, s. 12-13; I. s. 135; II. s. 90).
106. *Hakikat*: Doktor Ali Saib, İstanbul, Tr. günlük.
107. *Hakikat u Perent*: İzmir'de Mukim Yenişehirli Raşid Halil Bey, Aydın, Tr. Arn, günlük.
108. *Hâl*: Matbaacı Süleyman Sâkıb Efendi, İstanbul, Tr. günlük.
109. *Halebü's-Şahba*: Tlaszâde Mehmed Nâfi Efendi, Halep, Tr. Ar, günlük. Gazetenin Türkçe müshası kataloglara girmemiştir. Arapça nüshası çıkmıştır. (Bkz. Arapça kısım).
110. *Hamiyet*: Meclis-i Maarif âzâsından Halil Edib, İstanbul, Tr. günlük. 1886 senesinde 17 sayı çıkarabildiği Hamiyet için ruhsat alan H. Edib bu defa da 15 sayısını çıkarabilmiştir. H. Edib, *Yeni İstanbul*'un kurucusu ve sahibi Habib Edib Törehan'un babasıdır (Hayatı için: İbnül-emin M.K. İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1969 s. 271-273; Nüshaları için II. s. 94; Özege, s. 515)
111. *Haşerat*: Şark Kütübhâresi sahibi Hacı Mehmed Kâsım Efendi, İstanbul,

* Öncesi bu derginin 2. ve 3. sayılarından.

Tr, musavver mizah haftada bir, ileride iki. Kitapçılık tarihimizin ünlü ismi Hacı Kasım Efendi'nin bu mecmuası kataloglarda görünmüyor (Hayatı için. Naşid Baylav, "İlk Türk kitapçılarından Hacı Kasım Efendi", *Müteferrika*, Sayı 7, Güz 1995 s. 87-95).

112. *Hatib*: Selânik Hukuk Mektebi talebesinden Abdurruhman Naci, Selânik, Tr, günlük.

113. *Hicaz Hattı*: Tebaa-ı Osmaniyeden Hayfalı İbrahim bin Davud Tabeles, haftalık.

114. *Hilâl*: Hukuk Mektebi'nden mezun Mustafa Âsım, İstanbul, Tr, musavver, günlük. Ahrar fırkasının nâşir-i efkârı olan gazete 22 Nisan 1909 tarihli nüshasındaki bâzı makaleler halkı heyacana getirici ve ifsad edici bulunduğundan toplatılmış ve neşri yasaklanmış ve sahibi hakkında tahkikaf açılmıştı. (BOA. Dahiliye, Dosya Nu 265 300). Nüshaları bulunmaktadır (I. s. 155; II. s. 101; Özege s. 517).

115. *Hokkabaz*: Artin Tatlıyan Efendi, İstanbul, Tr, R, Er. ve Fr, günlük. Üç sayı çıktığı anlaşılan mecmuada dört lisanda yazı basılmıştır. (J. s. 157-158; II. s. 103; Özege, s. 518; RMM. XI-1908, s. 568; Groc-Çağlar, *age*, s. 11)

116. *Hubb-u Vatan*: Zihnizâde Seyyid İbrahim Hakkı, Halep, Tr, Ar, günlük.

117. *Hukuk*: İzmir'de Dâvâ vekili Albert Trica, İzmir, Tr, Fr, günlük.

118. *Hukuk-u Umumiye*: Ahmed Esad, İstanbul, Tr, günlük. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra kurulan, ilk İttihad ve Terakki muhalifi sayılan Fedâkârân-ı Millet Cemiyeti'nin organıydı (I. s. 160; II. s. 104; RMM XI-1908 s. 563)

119. *Hülâsa*: Hâfız Mehmed Ali Efendi, İstanbul, Tr, musavver, günlük.

120. *Hülâsa-ı Ceraid*: İsmail Sâmî Efendi, İstanbul, Tr, musavver, pazar, çarşamba günleri.

121. *Hürriyet*: *Envar-ı Hürriyet* gazetesi sahib-i imtiyazı Ali İffet Efendi, İstanbul, Tr, günlük Girid Cemiyet-i Osmaniye'sinin neşir organı olan gazete haftada iki defa çıkarılmıştır (I. s. 162; II. s. 106)

122. *Hürriyet*: İzmir'de Borsa İdaresinde tüccardan Raşidefendizâde İlmi Bey, İzmir, Tr, günlük.

123. *el-İrak*: Bağdad ahalisinden ve dâvâ vekillerinde Abdülcabbar Efendi, Bağdat, Tr, Ar, haftalık.

124. *Irgad*: Aydın Umur-u Ecnebiye başkâtib-i sâbıkı Mehmed Cevdet Bey, İzmir, Tr, R, günlük.

125. *İbiş*: Ahmed Cemil, Aydın, Tr, haftada iki. Aynı zamanda *İstikbâl* gazetesinin sahib-i imtiyaz ve başmuharri olan Ahmed Cemil'in perşembe günleri neşr olunan mizah gazetesidir. Ahmed Cemil (1880-1920) ve gazetesi için: Hüseyin Avni (Ozan), *age.*, s. 32-35; O.K. Huyugüzel, *age.*, s. 52-53 (I. s. 164; II. s. 109).

126. *İkbâl*: Mamuriyeti'l-Âziz Mektebi İdealisi İlm-i Servet ve Kavanin Muallimi Süleyman Sırrı, Mamuriyeti'l-Âziz, Tr.

127. *İkbâl*: Galata Postahanesi memurlarından Mehmed Muhtar Efendi, İstanbul, Tr, musavver, haftada iki. Uzun ömürlü olmayan ve perşembe ve pazar günleri basılan gazetenin elde 4 sayısı bulunuyor. İlk sayısı 1 Ekim 1908'de çıkmıştır. (I. s. 169; II. s. 112; Özege. s. 521; RMM, XI-1908 s. 563).

128. *İkbâl-i Millet*: Matbaacı Hüseyin Enver, İstanbul musavver, Tr, şimdilik haftada iki ileride günlük. (I. s. 169; II. s. 112).

129. *İlân*: Boyacoğlu Karakin Eendi, İstanbul, Tr, R, Er, Fr, haftalık (Groc-Çağlar, s. 112).

130. *İlânat*: Avusturya tebasından Mösyö Luke Kalçon, İstanbul, her lisanda ilânlar neşreder, günlük.

131. *İlânat-ı İktisadiye*: Mustafa Remzi Bey, İstanbul, musavver, haftalık.
132. *İleri*: Dâvâ vekillerinden Ahmed Sâki Bey, İstanbul. A. Sâki bu isimle üç gazete imtiyazı almıştır. Bunların birincisi. Tr, ikincisi Alm, günlük gazete; üçüncüsü Tr-Alm musavver, haftalık veya onbeş günlük mecmua.
133. *İlmiye*: Mekteb-i Hukuk mezunlarından Kilisli Abdünnâfi, İstanbul, Tr, günlük.
134. *İmtiyaz*: Hamazsb Hâki Efendi, Aydın, Tr, haftalık.
135. *İncili Çavuş*: İrfan kütüphanesi sahibi İrfan Efendi, İstanbul, Tr, musavver, haftada iki, ileride günlük mizah. Avadis İrfan Efendi tarafından çıkarılan *İncili Çavuş* hakkında kâfi miktarda bilgi bulunmaktadır (Çapanoğlu, s. 44-52; I. s. 176-177; II. s. 116; Özege s. 523).
136. *İnkılâb*: Mustafa Bahaeddin, İstanbul, Tr, günlük. 18 sayılık tam koleksiyonu kütüphanelerde bulunmaktadır (I. s. 177; II. s. 116; Özege, s. 523).
137. *İnkılâb*: Hanozâde İbrahim Edhem Efendi, Halep, Tr ve Ar, günlük.
138. *İnkılâb*: Sadık Efendi, Bağdad, Tr, Fr, günlük (Groc-Çağlar, s. 115).
139. *İnkılâb*: *Musavver Terakki Gazetes* sahibi Kirkor (Faik), İstanbul, Tr, günlük.
140. *İnkılâb*: Dâvâvekilerinden Selânikli Abdurrahman Adil Bey, Selânik, Tr, Fr, günlük. Matbuat dünyamızın dikkate değer mensuplarından olan A.A. Eren'in (öl. 8 Kasım 1942) çıkardığı gazetedir (Groc-Çağlar, s. 115).
141. *İnsaf*: Cemiyet-i Rüşumiye âzâ-yı sâbıkasından Selâvi Bey, İstanbul, Tr, Ar ve Fr, günlük ve haftalık. (I. s. 178; II. s. 117; Özege, s. 523; RMM, I-II, 1909 s. 169).
142. *İntibah*: Muharririn-i Osmaniye'den Selânikli Tevfik Bey, İstanbul, Tr, günlük. Matbuat dünyasında Selânikli Tevfik adıyla tanınan Tevfik Bey'in (1860-1910; *Nevsâl-i Osmani-1327*, İstanbul, 1329-1327, s. 187-189) bu gazetesi kataloglarda görünmüyor.
143. *İntibah*: Müslim Ağazâde Abdülbâki Efendi, Yanya, Tr, haftalık. Gazetenin son muharriri o sırada Yanya'da maiyet memuru olan Ali Kemal (Aksüt) idi (Yanya, 1884-İstanbul, 6 Şubat 1963). Gazetenin pek az nüshası bulunmaktadır (II. s. 118; Özege, s. 523) Gazetenin ittihad-ı anasurdan yana neşriyatı Arnavud milliyetçilerinde tepkiye yol açmıştır (BOA Dahilire, Dosya 270069)
144. *İntikam*: Tebaa-yı Osmaniye'den Tatarzâde Âkif Efendi, Trabzon; Tr, Ar, R, Er, Fr, M, S, musavver, günlük.
145. *İntizam*: *Vatan* gazetesi sahibi Ahmed Kâmil, İstanbul, Tr, musavver, günlük
146. *İrşad*: Dâvâ vekillerinden Hüseyin Ferdi, Bağdad, Tr, şimdilik haftada iki, ileride günlük.
147. *İslâm ve Ulûm*: Yenişehirli Ahmed Kemal, Aydın, Tr, günlük. Manisa'da basılan mecmua kütüphanelere girmiştir (I.s. 183; II. s. 120).
148. *İspençiyar*: Eczacı Hasan Rauf Bey, İstanbul Tr, haftada bir veya onbeş günde bir.
149. *İstikbâl*: İzmir'de Menba-ı Füyuzat Mektebi muallimlerinden Ahmed Cemil Bey, İzmir, Tr, musavver. İzmir'de *İbişi* çıkaran A. Cemil'in gazetesidir (II. s. 125; Ö. F. Huyugüzel, s. 53).
150. *İstikbâl*: Mekteb-i Mülkiye mezunlarından ve mülga Teftiş ve Mumayene Heyeti âzâsından Kemal Bey, İstanbul, Tr, ileride R, Er ve Fr, günlük.
151. *İstikbâl-i Osmanî*: Ağazâde Behçet Bey, İstanbul, Tr, günlük.
152. *İstişare*: Bâbîâli İstişare Odası muavinlerinden Suad Bey, İstanbul, Tr, günlük 27 sayı ve haftalık olarak çıktı. Meşrutiyet Matbuatı içinde ciddi ve ilmi mecmualardan biriydi (I. s. 188; II. s. 126;

- Özege, s. 524; RMM. XI-1905 s. 566).
153. *İşçiler Gazetesi*: Beyoğlu'nda Sakız Ağacı'nda Kırlangıç Sokağı'nda sakin Ligor Kostantinidi Efendi, İstanbul, Tr, Fr. 10 Şubat 1909 tarihli 1. sayısı bilinmektedir (II. s. 126; Groc-Çağlar, s. 124).
154. *İşrak Musavver Papagan* gazetesi sahibi Karabet Efendi, İstanbul, Tr, Fr, mizah, onbeş günde bir, ileride haftalık (Groc-Çağlar, s. 112).
155. *İtidâl*: İhsan Fikri, Adana, Tr, haftada iki. Bu gazeteden ilk ve son defa İsmail (Hakkı) Tevfik (Okday), bahsetmiştir (*Adana Vilâyeti Matbuatı*, Ankara, 1932, s. 22). 5 Eylül 1908'de neşredilmeye başlanan gazetenin müdürü Muhtar Fikri (Gücüm), sermuharriri ise İhsan Fikri Bey'di, İ. Fikri, eski bakanlardan Cavit Oral'ın babasıdır. Pazartesi ve perşembe günleri çıkan gazete; 25 Mayıs 1909 tarihli 43 numaralı sayısından itibaren, cuma ve pazar hariç, hergün neşre edildi. 31 Temmuz 1909 tarihli 76. numaralı son sayısı ile vedâ etmek zorunda kaldı. Bir ara heyet-i askeriyece tatil edildi (*Tanin*, nu. 281, 1 Haziran 1325, s. 3; *Takvim-i Vekayi*, nu 240, 31 Mayıs 1325, s. 1). Bilinen tek ve tam takımı Ali Birinci kütüphanesindedir.
156. *İtidâl*: Mehmed Hilmi, İstanbul, Az ömürlü gazetelerden biridir (I. s. 189; II. s. 127; Özege, s. 525).
157. *İtimad*: Mamuriyeti'l-Âziz İstinâf Reisi Hamid Hâki Efendi, İstanbul, Tr, günlük (I. s. 190; II. s. 127).
158. *İttifak*: Muharririn-i Osmaniye'den Samih Bey, İstanbul, Tr, günlük, musavver (I. s. 190-I; II. s. 127-128; Özege, s. 525; RMM. X-1908, s. 320).
159. *İttihad*: Bâbîâli İstişare Odası muavinlerinden Fuad Bey, İstanbul, Tr, günlük.
160. *İttihad*: Dâvâ vekillerinden İsmail Hakkı, İzmir, Tr, musavver, günlük. Daha sonra *Anadolu* adını alan gazete İtti-

had ve Terakki'nin İzmir'deki gür seslerinden biriydi. Ancak gazete Çulluzâde Halit imtiyazı altında çıkmıştır (Huyugüzel, s. 53; II. s. 128).

161. *İttihad-ı İslâm*: Filibeli Şehbenderzâde Ahmed Hilmi Efendi, İstanbul, Tr, haftalık, ileride günlük. Tamamı 18 sayı çıkan gazetenin Filibe'de basıldığına dair katalog kayıtları (I. s. 192; I. s. 129; Özege, s. 525) yanlıştır (Filibeli'nin hayatı için: İsmail Kara, *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi*, İstanbul, 1986, C. I. s. 3-4). Gazete Vezirhanı'nda Rıfat Bey Matbaasında basılıyordu (RMM, I-II-1909, s. 169-170).

162. *İttihad-ı Osmanî*: Beyrut ulemasından Şeyh Ahmed Hasan Tayâra Efendi, Beyrut, Tr, Ar, günlük. 22 Eylül 1908'den itibaren çıkmaya başladığını ve imtiyaz sahibinin isminin A.H. Tabâra olduğunu Y.E. Dagir (s. 50) bildiriyor.

163. *İttihad ve Terakki*: Ticaret Mektebi Müdürü Talât Bey, Selânik, Tr, ve ayrıca müstakilen Fr. günlük. İttihad ve Terakki Cemiyetini Selânik'teki neşir organıydı (I. 191; II. s. 128; Özege, s. 525; RMM. X-1908, s. 322).

164. *İzmir*: Hüseyin Hilmi, Aydın, Tr. Günlük. İştirakçi Hilmi'nin adına alınan imtiyazla İzmir'de çıkarılan gazetedir (I. s. 93; II. s. 130; Huyugüzel, s. 54).

165. *İzmit*: Kasaba-i mezkûre sâkinlerinden tebaa-yı Osmaniye'den matbaacı Mavyon Mardiros Efendi. İzmit, bir tarafı Tr, diğer tarafı Er., haftada iki.

Kısaltmalar Listesine Ek:

- Alm: Almanca
 Çapanoğlu: Münir Süleyman Çapanoğlu, *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, İstanbul, 1970.
 Fr. Fransızca
 M. Musevice
 S. Süryanice